

Regionens visselblåsarfunktion - förstudie

Revisionsrapport nr 7 2022

Ansvarig verksamhet	Revisionskontoret
Kontakt	johan.magnusson@regionvarmland.se 010-831 40 60
Datum	2022-10-05
Diarienummer	Rev/22005
Region Värmland Regionens hus 651 82 Karlstad	

1. Inledning

Regionens revisorer har ansvar för att genomföra årlig granskning av regionens samtliga verksamheter. Utifrån detta uppdrag och ansvar har regionens revisorer utarbetat dokumentet "Granskningsstrategi" i vilket de beskrivit de områden som revisorerna främst ska fokusera på under innevarande mandatperiod. Baserad på granskningsstrategin gör revisorerna en årlig riskbedömning och revisionsplan. I "Revisionsplan 2022" har revisorerna aktualiserat en förstudie avseende regionens visselblåsarfunktion.

Lagen om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden (Visselblåsarlagen) trädde i kraft den 17 december 2021. Den 17 juli 2022 måste såväl privata som offentliga arbetsgivare med fler än 250 anställda ha en visselblåsarfunktion på plats.

Den nya lagen anger att visselblåsning ska handla om rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information om missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram. För att det ska finnas ett allmänintresse bör det handla om allvarliga missförhållanden. Det finns inte, som i den tidigare lagstiftningen, någon begränsning till att de allvarliga missförhållandena ska vara begångna av en person i en ledande position eller av en person som innehar en nyckelposition i verksamheten.

Lagen ställer vissa krav på visselblåsarfunktionen. Bland annat ska rapportering kunna ske såväl muntligen som skriftligen och att visselblåsare ska ha möjlighet att boka möte för att rapportera. Det ska finnas oberoende och självständiga personer eller enheter som tar emot rapporterna, har kontakt med den rapporterande personen och följer upp och lämnar återkoppling till den rapporterande personen.

Visselblåsarfunktionen kan ligga internt inom verksamheten eller externt. Lagen anger inget krav på att de oberoende och självständiga personerna inte kan vara anställda av arbetsgivaren. Vidare anger lagen att visselblåsarfunktionen kan tillhandahållas av en person eller enhet utanför den egna verksamheten.

Den nya visselblåsarlagen ersätter den befintliga lagen (2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. Det ska fortsatt vara förbjudet för en arbetsgivare att utsätta en arbetstagare för repressalier på grund av att denne har vislat. Vid brott mot detta kan arbetsgivaren bli skadeståndsskyldig.

Samtidigt som den nya visselblåsarlagen träder i kraft kommer även förändringar i offentlighets- och sekretesslagen för att skydda visslarens identitet inom offentlig sektor att genomföras.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna förstudie är att bedöma om det finns behov av och förutsättningar för att genomföra en fördjupad granskning av regionens visseblåsarfunktion. Ytterligare ett syfte är att öka kunskapen om regionens visseblåsarfunktion.

För att uppnå syftet med förstudien ska följande revisionsfrågor besvaras:

- Finns det riktlinjer och rutiner fastställda, som är utformade i enlighet med vad som anges i lag?
- Finns det en dokumenterad ansvarsfördelning för hanteringen av visseblåsarärenden?
- Sker det någon uppföljning av att styrdokument följs och att lagen efterlevs?

1.2 Avgränsning

Granskningen avgränsas till en förstudie avseende implementering av och nuläge inom regionens visseblåsarfunktion.

1.3 Revisionskriterier

Uppföljningen ska ske utifrån den nya aktuella lagstiftningen samt föreskrifter inom området. Revisionskriterier är också fullmäktiges beslut samt styrelsens reglemente.

1.4 Ansvarig nämnd

Regionstyrelsen är ytterst ansvarig nämnd för den regionövergripande visseblåsarfunktionen.

1.5 Metod

Förstudien kommer att genomföras i form av analys av dokument och intervjuer.

2. Granskningens resultat

2.1 Granskningsfrågor

- *Finns det riktlinjer och rutiner fastställda, som är utformade i enlighet med vad som anges i lag?*

Från och med 17 juli 2022 är regionen skyldig att ha interna rapporteringskanaler för rapportering och uppföljning, en så kallad visselblåsarfunktion. Visselblåsarfunktionen ska ha ett tydligt arbetssätt för hur den hanterar de inkomna rapporterna och hur den ska återkoppla till den som har rapporterat. Region Värmland ska efter beslut om inrättande av visselblåsarfunktion genomföra informationsinsatser för att säkerställa att visselblåsarfunktionen görs känd i hela Regionen.

Riktlinje

Regiondirektören har fastställt en riktlinje avseende regionens Visselblåsarfunktion. Riktlinjen utgår från visselblåsarlagen och gäller från 22-06-27 till och med 24-06-26.

Av riktlinjen framgår att Visselblåsarfunktionen ska vara placerad inom rättsenheten på kansliavdelningen och utgöras av enhetschef för rättsenheten, jurister, HR-förhandlare/HR-chef samt finanschef/ekonomichef.

Funktionen ingår inte i regionens ordinarie linjeorganisation utan ska arbeta oberoende och självständigt och vara behörig att för Region Värmland:

1. Ta emot rapporter och ha kontakt med rapporterande personer,
2. Följa upp det som rapporteras, och
3. Lämna återkoppling om uppföljningen till rapporterande personer.

Riktlinjen anger att Visselblåsarfunktionen har mandat att inleda och avsluta utredningar samt frihet att formulera slutsatser från uppföljningen av rapporter. Visselblåsarfunktionen ska utmärkas av en opartisk och rättvis mottagande- och uppföljningsprocess av rapporter. Funktionen ska säkerställa att hantering av inkomna rapporter sker enligt gällande lagstiftning, riktlinje och rutiner.

Enhetschef för rättsenheten är sammankallande för visselblåsarfunktionen och är också den som, i frågor om oenighet gällande exempelvis hur ett ärende ska bedömas, har den avgörande rösten.

Av riktlinjen framgår också: Vilka som kan rapportera till visselblåsarfunktionen, Skyddet för visselblåsare, När visselblåsarfunktionen kan användas, Hur rapportering till visselblåsarfunktionen kan ske, Hur inkomna rapporter ska hanteras och vilken juridisk status de har, Personuppgiftsbehandling i samband med visselblåsarärenden, Polisanmälan vid misstanke om brott samt att rapportering ska ske årligen till Regionstyrelsen.

Rutin

Regiondirektören har fastställt en rutin för "Hantering av inkomna ärenden till visselblåsarfunktionen". I rutinen beskrivs visselblåsarfunktionens arbetssätt samt hur rapporter som kommer in till visselblåsarfunktionen ska tas emot och hanteras.

Instruktion

Sekretariatets enhetschef har fastställt en instruktion, "registrering av rapport", för hur registratorer på sekretariatet ska registrera rapporter om missförhållanden som inkommer till visselblåsarfunktionen c. Dessa kontaktformer kräver manuell registrering, till skillnad från rapporter som inkommer via webbportal, vilka registreras automatiskt i Platina.

- *Finns det en dokumenterad ansvarsfördelning för hanteringen av visselblåsarärenden?*

Visselblåsarfunktionen ska utgöras av oberoende och självständiga personer eller enheter som är behöriga och har kompetens att hantera de rapporter som kommer in. Det är regiondirektören som utsett de behöriga personerna.

Regionstyrelsen beslutade 2022-02-22 att inrätta en visselblåsarfunktion i Region Värmland i enlighet med lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden. Regionstyrelsen beslutade att organisera Visselblåsarfunktionen internt och ett antal anställda utsågs att ingå i funktionen för att hantera visselblåsarärenden.

Den ovan nämnda riktlinjen anger vilket ansvar och vilket mandat Visselblåsarfunktionen har när det gäller att inleda och avsluta utredningar samt att formulera slutsatser från uppföljningen av inkomna. Visselblåsarfunktionens arbete ska vara opartiskt och rättvist. Funktionens hantering av inkomna rapporter ska ske enligt gällande lagstiftning, riktlinje och rutiner.

Enhetschef för rättsenheten är sammankallande för visselblåsarfunktionen och har den avgörande rösten vid bedömning av ärenden.

I den rutin som Regiondirektören fastställt anges att inrapportering till visselblåsarfunktionen kan ske på flera olika sätt och i rutinen anges bland annat förfarandet vid olika rapporteringssätt. Oavsett rapporteringssätt ska jurister i visselblåsarfunktionen få en notifiering via e-post när ett ärende registrerats i Platina.

Rutinen anger också: Hur juristerna vid funktionen ska bedöma och följa upp inkommen rapport, Hur återkoppling ska ske till den rapporterande personen, Hur ett ärende avslutas samt hur begäran och utlämnande av allmän handling (visselblåsarärende) hanteras.

Den instruktion som finns avseende rapporter, som inkommer till visselblåsarfunktionen via telefon, brev och genom besök, förtydligar registratorernas ansvar.

- *Sker det någon uppföljning av att styrdokument följs och att lagen efterlevs?*

Den huvudsakliga uppföljningen består i att sammanställa uppgifter till den avrapportering som visselblåsarfunktionen årligen ska avge till Regionstyrelsen.

Enligt uppgift kommer styrdokument årligen att ses över enligt ett årshjul. Dessutom sker en översyn om det skulle hända något som föranleder en översyn av dokumenten.

Såvitt vi förstått finns ingen struktur i övrigt, för kontinuerlig uppföljning av funktionens verksamhet.

2.2 Bedömning

När det gäller styrdokument har vi har noterat att det finns en fastställd riktlinje, en rutin och en instruktion som reglerar hur visselblåsarfunktionen ska agera och hur visselblåsarärenden ska hanteras.

Vi kan konstatera att det i riktlinjen finns en dokumenterad ansvarsfördelning och ett tydligt mandat för visselblåsarfunktionen samt att ett antal personer har utsetts att ingå i densamma.

Vi har noterat att det ännu inte går att rapportera ärenden till visselblåsarfunktionen via e-post. Arbete pågår för att möjliggöra detta.

Vi har dock inte kunnat finna någon dokumenterad struktur för kontinuerlig uppföljning av funktionens verksamhet, förutom den årliga avrapportering som ska ske till Regionstyrelsen. Funktionen startade sin verksamhet 17 juli 2022 och det har vid tiden för denna förstudie ännu inte inkommit någon visselblåsarrapport. Vi bedömer att det är rimligt att se omfattningen av ärenden och utifrån det skapa uppföljningsrutiner för funktionen.

Vår bedömning är att Regionstyrelsen så långt möjligt skapat förutsättningar för att Visselblåsarfunktionen ska kunna hantera inkommande ärenden på ett sätt som är förenligt med den nya lagen.

Vi bedömer vidare att det ännu inte finns förutsättningar för att genomföra en fördjupad granskning av regionens visselblåsarfunktion då funktionen har varit i drift under så kort tid.

Revisorerna kommer att följa utvecklingen av visselblåsarfunktionen och kan vid ett senare tillfälle komma att genomföra en uppföljande granskning.

3. Sammanfattande bedömning

Revisionsfråga	Bedömning
Finns det riktlinjer och rutiner fastställda, som är utformade i enlighet med vad som anges i lag?	Ja
Finns det en dokumenterad ansvarsfördelning för hanteringen av visselblåsarärenden?	Ja
Sker det någon uppföljning av att styrdokument följs och att lagen efterlevs?	Funktionens verksamhet följs upp i samband med årlig avrapportering till Regionstyrelsen. Såvitt vi kan se finns ännu ingen dokumenterad struktur för en kontinuerlig uppföljning utöver rapporteringen till Regionstyrelsen.

3.1 Rekommendationer

Revisorerna rekommenderas att följa Visselblåsarfunktionens verksamhet samt att vid en senare tidpunkt eventuellt återkomma med en uppföljning.

Revisionen är ett demokratiskt kontrollinstrument som på uppdrag av fullmäktige ska granska styrelsens och nämndernas verksamhet samt presentera en revisionsberättelse. I Kommunallagen fastslås att revisorerna bland annat ska granska:

- Om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.
- Om räkenskaperna är rättvisande, samt
- Om nämndernas interna kontroll är tillräcklig.

Vidare genomför revisorerna fördjupade granskningar inom områden där det finns betydande risker som kan medföra allvarliga konsekvenser.

Region Värmlands revisorsgrupp består av sju revisorer som utses av Regionfullmäktige. Revisionen biträds av sakkunniga vid regionens egna revisionskontor samt av upphandlade revisionsbyråer.

Information om revisionen och revisionsrapporter hittar du här: [Revision - Region Värmland \(regionvarmland.se\)](https://regionvarmland.se)
